

DE COMPOZIESE

Het schooljaar in het zesde leerjaar liep stilaan ten einde en de meester kondigde aan dat het weldra “compoziese” zou zijn en “damme moeste studere om gien buize te krije.” Jantje van Roste Clara was in zijn nopjes, want aan de einduitslag viel niet te twijfelen: Jantje zou zeker “primus” zijn.

Wat het studeren betrof maakten we ons niet veel zorgen. Ons studiemateriaal bestond uit een tot op de draad versleten leesboek en een beduimelde “Gewijde Geschiedenis”, waarvan de plaatjes door ons bijgewerkt waren met allerlei “correcties”. Mozes had van mij een reusachtige snor gekregen. Roste Pol, die “goe op d’huugte woas”, had Adam en Eva duchtig “geretoucheerd”. Op het plaatje zaten onze vroegste voorouders met naakt bovenlijf in het struikgewas. Pol wilde meer zien en had de onderkant van Adams beeld er met kennis van zaken bijgetekend. “Alliene moar den achterkant”, want hij vond het nogal riskant om er ook de “veurkant” bij te tekenen. Eva had hij ongemoeid gelaten “omda die kallemoeie de schuld es damme d’irfzonde gekregen hèn.” Zijn kunstwerk had de ronde van de klas gedaan en kwam ook in de handen van “den Terreketel”. Pol kreeg een pandoering die hij niet licht zou vergeten. De meester tierde dat hij een doodzonde had begaan en dat hij “veur penitense” het boek moest betalen, want het mocht niet mer gebruikt worden. Daar kwam natuurlijk niets van in huis. Het blad werd gewoon uit het boek gescheurd en Pol moest het zonder les van “Adam en Eva in het paradijs” stellen.

Het vooruitzicht van de “compoziese” maakte ons niet bijster enthousiast en we bedachten allerlei middeltjes om het welslagen ervan in de hand te werken. De meester had on met hel en duivels bedreigd om te voorkomen dat we zouden “zeuren”. Wij van onze kant brachten al onze batterijen in stelling om de meester te verschalken. Jantje van Roste Clara werd omringd door een ganse schare “zeurzakken” die rekenden op zijn hulp. Jantje weerde hun duistere voorstellen verontwaardigd af, hoewel ze vaak zéér aantrekkelijk waren. Deeske De Rop, die naast Jantje zat, beloofde hem “zijne nieuwen top” als hij mocht “afkijke”. Schelen Tseef, die achter hem zat, zou hem vergoeden met twintig marbels - waaronder “twie schuune gloazene” - als hij over zijn schouder mocht kijken. Waarop Jantje schamper opmerkte “dat ‘tgien avance zoe zijn, omdat hij toch alles twie kiere zoe zien.” Tsiele “zoe guul zijn bille vol schrijve mee de formules van ‘t vierkant en de rechthoek en d’andere vlakken” waarvan hij zelfs de naam niet kon noemen. Dolfke Bommelé was met Boerke Gust overeengekomen dat hij een briefke op zijn rug mocht hangen en dat hij het dan onder de bank zou doorgeven. Iedereen smeedde plannen die het daglicht niet mochten zien, in de hoop zonder veel kleerscheuren “het torment” te doorstaan.

Op de dag van de “compoziese” moesten we bewijzen hoe zwaar onze intellectuele bagage woog. “Mee ‘n nijpend gat” kwamen we op de speelplaats. Jantje, die als eerste present was, glunderde en wist te vertellen dat de meester reeds in de klas was om de vragen op het bord te schrijven. Als de wind renden we naar de ramen om naar binnen te kunnen gluren, maar “diene smirrigen Terrekettel” had de overgordijnen dichtgeschoven. Knots, een hopeloos geval in het studeren, stond er wat bleekjes bij en verdween plots in “t huizeke”. “De schrik es in zijnen buik geslege,” zei Roste Pol. Leontse, die Frans kon spreken omdat zijn vader een Waal was en daarom met een zeker ontzag werd bekeken, snoefde “dat hij guul de nacht hoa gestudeerd”. Dat was zeker in zijn fantasierijke dromen gebeurd, want het Franssprekende Leontse had aan studeren een broertje dood.

Daar klonk de bel! Zonder het gebruikelijke tumult stapten we met een klein hartje de klas binnen. De stem van de meester klonk zeer autoritair: “Niet in de banken gaan zitten!”. We vroegen ons af waarom we niet mochten gaan zitten. Wat had de meester nu bekokstoofd? “Den Terrekettel” had onze bedrieglijke plannen doorzien en gaf aan iedereen een andere plaats. Onze afspraken en plannen vielen hopeloos in het water! Wat zijn die meesters toch folteraars en onmensen!

Beteuterd gingen we zitten aan de ons aangewezen lessenaar. Tot grote ontzetting van Deeske de Rop verhuisde Jantje naar de laatste bank, helemaal achteraan. De meester kende zijn pappenheimers en wilde niemand van Jantjes kennis laten profiteren. “Den Terrekettel” begon met het ochtendgebed en nooit heb ik vuriger gebeden dan die dag. Ik beloofde een algemene beterschap van mijn fouten en zonden als de barmhartige God voor mij de ingewikkelde vraagstukken, sommen en breuken wilde oplossen. Ik riep alle heiligen in de hemel ter hulp om mij niet te laten verdrinken in de loop van de Schelde en de Maas. Zelfs sint Joris, die de draak had gedood, moest mij helpen om de Vlamingen niet te laten verliezen in de Slag der Gulden Sporen. Het teken werd gegeven dat we aan de slag konden. De meester nam de doeken weg die het bord bedekten en daar stonden de examenvragen. Hier en daar hoorden we een stil gemompelde juichkreet of een gedempte ontgoochelde uitroep, naargelang de vragen mee- of tegenvielen. Weldra zat iedereen duchtig pennend over het blad gebogen. Ik verschool mij achter een reusachtige kartonnen kaft, in de zoete hoop nog enigszins “te keune zeure”, maar de meester was er als de kippen bij om mijn kaft weg te nemen.

Ik zweette water en bloed op de rekenoefeningen en de onmogelijke vraagstukken brachten mij tot wanhoop. De cijfers dansten als gek voor mijn ogen en ettelijke malen moest ik de uitkomsten doorstrepen. Mijn blad leek weldra op een spinneweb. Mijn buurman slaakte diepe zuchten en scheen eveneens hopeloos verstrikt in de wirwar van sommen, aftrekkingen en de rest van de rekenkundige hangijzers. Van hem moest ik dus ook geen hulp ver-

wachten. Hoopvol keek ik over de schouder van "Dikke Miel". Die had het in de gaten en schreeuwde: "Miester, Bir kijkt af!" Ik protesteerde heftig: "Diene luuleke leugenirre, 't er stoa nog niets op zijn blad, miester!" Zonder het te beseffen bevestigde ik daarmee dat ik wel degelijk "over 't muurke" had gekeken. Gelukkig reageerde de meester slechts met een kort en krachtig; "Zwijgen!" Hij was ervan overtuigd dat er bij Dikke Miel niet veel te rapen viel.

Na de rekenvragen ploeterde ik op de spelling en verongelukte mij over de vervoeging van de werkwoorden in de onvolmaakt en volmaakt verleden tijden, om niet te spreken van de "meer dan volmaakt verleden tijd". "Waar hoale zij da d'allemaal uit?" mopperde ik bij mezelf en de dubbele t's en d's tolden voor mijn ogen. De lettergrepen verslonden met gapende monden twee e's of twee o's, naargelang het geval, en ik struikelde over de trappen van vergelijking omdat ik twijfelde tussen "goed, beter, best" en "goed, goeder, goedst". De bel, die de speeltijd aankondigde, verlostte ons uit ons lijden en de stem van de meester klonk onverbiddelijk: "Bladen afgeven!". Jantje was de eerste om aan het bevel te voldoen en stapte triomfantelijk de klas uit. De meesten treuzelden en meenden nog snel het een en het ander op hun blad te moeten bijschrijven of wijzigen, maar de meester was niet te vermurwen en joeg ons de klas uit. Voor hem was de bel het verlossende teken dat hij zijn reusachtige pijp mocht aansteken. Op de speelplaats werd druk nagekaart over "de compositie". Jantje werd druk omringd en iedereen wilde van hem de uitkomst van de vraagstukken weten. "k Hè 't goed!" jubelde Schelen Tseef, alhoewel iedereen wist dat hij van vraagstukken oplossen absoluut geen kaas had gegeten. "t Er stond guul zekers 'n fijtse in d'opgoave," meende Deeske De Rop, die iets totaal anders had gevonden dan de uitkomst die Jantje had opgegeven.

Plots klonk het sein om terug naar de klas te gaan en de tweede helft van de proefwerken te beginnen. Eerst moesten we "declameren". We trokken een briefje met de titel van het gedicht erop en ik hoopte op een gemakkelijk "declamoaske". Jantje was de eerste die zonder haperen het gedicht "Het geschenk" afdreunde. Roste Pol, die "Een flink man" diende voor te dragen, haperde reeds bij de tweede versregel. Hij keek hopeloos naar de zoldering, want misschien was het vervolg daarop te vinden. Tsiele, die een goeie vriend was van Pol, trok allerlei gezichten en grimassen om Pol "op te steken", maar bulderend klonk het: "Naar uw plaats!" Pol trok met een lang gezicht naar zijn plaats, in de overtuiging dat "declameren" nooit zijn beste vak zou worden.

Toen was het mijn beurt om mijn "declamoasse op te zegge". Bevend trok ik mijn briefje. Ik had geluk: ik mocht "Fientje en de vink" voordragen. Geestdriftig begon ik; "Fientje loerde, door de bomen van een jonge dorenhaag, lustig naar een sappig peertje, want 't was die dag zo drommels warm..." Op

dat ogenblik dacht ik aan “den hof van Suppes”, waar we pruimen hadden geroofd. In de plaats van “een sappig peertje” zei ik “een sappig pruimpje”. Een schaterlach ging door de klas. Tot mijn grote verbazing was de meester niet boos. Hij lachte zelfs en zei: “‘t Was een peertje, Albert,” “Zoe ‘t hij ‘t geweten hèn, van die pruime bij Suppes?” dacht ik bij mezelf en ik was hem zeer dankbaar dat ik mijn “declamoasse” mocht afwerken. Iedereen had zijn gedicht voorgedragen en toen kwamen de vragen over geschiedenis en aardrijkskunde aan bod. Clovis en Clotildis vloeiden uit mijn pen, Pepijn de Korte lag met Karel De Grote in zijn armen en Jan Breydel verbrijzelde de hersenpannen van de Fransen. Met veel geestdrift schreef ik alles neer, want geschiedenis was mijn lievelingsvak. De aardrijkskunde stemde mij minder geestdriftig en ik pijnigde mijn hersenen om de Schelde van bron tot monding te slepen. Waarom moest die sakkerse stroom al die onmogelijke bijrivieren hebben en zoveel steden bespoelen?

Met een zucht van verlichting kwakte ik ten slotte mijn pen op de lessenaar: “de composieses woare gedoan!” Ik wierp even een schichtige blik rondom mij en zag nog net hoe Kamiel met opgestroopte broekspijp in zijn bank zat en ijverig overpende wat hij eerder op zijn blote bil had geschreven. Ik proestte het uit. De meester keek op en kreeg de blote bil van Kamiel in de gaten. Woedend sleurde hij Kamiel uit de bank en schreeuwde: “G’hèt ‘n gruute nul, hedde ‘t g’huurt?” Kamiel hilde tranen met tuiten, maar meende toch nog te moeten zeggen: “‘t Kan mij nie schille; ‘k goa toch noar de fabricke goan wirke!” Toen was het enkel nog wachten op de “prijdielinge en de gruute vakanse”.

Albert BRYSSÉ